

Vabariigi Valitsuse korralduse „Puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetamine“ eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse korraldusega lõpetatakse puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu koostamine ning keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna Harju talituse nõunik Heddy Klasen (tel 611 3233, e-post heddy.klasen@fin.ee), planeeringute osakonna nõunik Külli Siim (tel 611 3129, e-post kylli.siim@fin.ee) ja planeeringute osakonna juhataja Tiit Oidjärv (tel 611 3151, e-post tiit.oidjarv@fin.ee). Eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Virge Aasa (tel 611 3549, e-post virge.aasa@fin.ee).

2. KORRALDUSE EESMÄRK

Korralduse eesmärk on Vabariigi Valitsuse 12. mai 2017. a korraldusega nr 141 „Puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“¹ (edaspidi *VV korraldus*) algatatud riigi eriplaneeringu koostamise ja KSH lõpetamine.

3. EELNÕU SISU

Eelnõu punktis 1 antakse ülevaade olulisematest faktilistest asjaoludest ja menetluse käigust, mis on seotud puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks algatatud riigi eriplaneeringu koostamise ja KSH lõpetamisega. Seletuskirjas esitatakse täiendavalt asjaolud ja menetluse käik, mis eelnes VV korralduse kehtestamisele.

30. jaanuaril 2017. a esitas EST-FOR Invest OÜ (edaspidi *Est-For*) Rahandusministeeriumile (edaspidi *RaM*) taotluse riigi eriplaneeringu algatamiseks, et rajada puidurafineerimistehas (*tehas*).² Taotluse kohaselt on plaanitava tehase rajamise eelduseks, et selle ehitus, tehnoloogia ja käitamine vastaks tänapäevastele keskkonnanõuetele, parimale võimalikule tehnikale ning Eesti majanduse ja ühiskonna vajadustele. Taotluse kohaselt tuleks planeeringuala piiritleda Tartu- ja Viljandimaa Emajõe-lähedase piirkonnaga (5–10 km jõest).

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/316052017005>

² <http://dokumendiregister.rahandusministeerium.ee/?id=57672209>

10. märtsil 2017. a pöördus RaM Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) (kiri nr 15-1/02132)³ ning Keskkonnaministeeriumi (edaspidi *KeM*) poole (kiri nr 15-1/02133).⁴ Kirjades küsis RaM, kas Est-For esitatud taotluses kirjeldatud tehase asukohavaliku või toimimise vastu on ministeeriumitel oma vastutusvaldkondadest lähtuvalt suur riiklik või rahvusvaheline huvi (PlanS § 27 – riigi eriplaneeringu eeltingimused). Veel küsis RaM, kas ministeeriumite valitsemisala valdkondades on teada asjaolusid, millest tulenevalt ei ole taotluses kirjeldatud tehase rajamine võimalik (PlanS § 28 lõige 2 – riigi eriplaneeringu algatamata jätmise alused). Samuti palus RaM ministeeriumitelt hinnangut, kas riigi eriplaneeringu algatamisel on planeeringuala piiritlemine Tartu- ja Viljandimaaga põhjendatud.

27. märtsil 2017. a vastas KeM RaMile (kiri nr 7-15/17/1716-3), et tegemist võib olla riigi eriplaneeringuga rajatava objektiga, sest kavandatava tehase vastu võib olla suur riiklik ja rahvusvaheline huvi. KeM hinnangul ei olnud sellel hetkel teada asjaolusid, millest tulenevalt ei ole taotluses kirjeldatud tehase rajamine Eestisse võimalik. Veel märkis KeM, et vee varude seisukohast on kavandataval tegevusel kolm alternatiivi: Narva jõe, Pärnu jõe ja Emajõe ümbrused.

28. märtsil 2017. a vastas MKM RaMile (kiri nr 1.1-16/17-003/17-2722), et nende hinnangul on olemas suur riiklik ja rahvusvaheline huvi, et algatada tehase jaoks vajalik riigi eriplaneering. Samuti andis MKM teada, et nende valitsemisala valdkondades ei ole hetkel teada asjaolusid, mistõttu ei oleks kirjeldatud tehase valmimine Eestis võimalik. MKM pidas põhjendatuks Est-For seisukohta piirata planeeringuala Tartu- ja Viljandimaaga.

26. aprillil 2017. a esitas RaM ministeeriumidele kooskõlastamiseks ning maavalitsustele, Eesti Linnade Liidule, Eesti Maaomavalitsuste Liidule, Eesti Planeerijate Ühingule, Keskkonnamõju Hindajate Ühingule ja teadusasutustele arvamuse avaldamiseks Vabariigi Valitsuse korralduse „Puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ eelnõu.⁵

10. mail 2017. a andis KeM Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõule kooskõlastuse (kiri nr 1-5/17/2932-4) ning täpsustas enda 27. märtsil 2017. a antud seisukohta ja palus Pärnu maakond riigi eriplaneeringuga hõlmataivate maakondade nimekirjast välja jätta. KeM põhjendas seisukohta sellega, et piisava vooluhulga osas Pärnu jõgi küll sobib puidurafineerimistehase tootmisvee vajaduse täitmiseks, kuid Pärnu jõgi on suures ulatuses määratud Pärnu jõe Natura 2000 loodusala (EE0040345). Pärnu jõestiku elupaikade kaitseks ja taastamiseks on alustatud projektiga „Pärnu jõestiku elupaikade taastamine“. Jõe elupaikade taastamise (projekti lõpptähtaeg 2022) ja võimaliku uue surveteguri (puidurafineerimistehas) rajamise vahele peaks jääma piisav puhveraeg ning seetõttu riigi eriplaneeringu algatamine Pärnu maakonda ei ole mõistlik.

2. mail 2017. a avaldas Est-For arvamust Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu kohta. Arvamusel selgitas Est-For veel kord, et toetavad riigi eriplaneeringu algatamist planeeringualal, mis hõlmab Tartu- ja Viljandimaa Suure-Emajõe-lähedast piirkonda ja

³ <http://dokumendiregister.rahandusministeerium.ee/?id=58730216>

⁴ <http://dokumendiregister.rahandusministeerium.ee/?id=58731122>

⁵ <http://dokumendiregister.rahandusministeerium.ee/?id=60101387>

kirjutas: „EST-FOR Invest OÜ on oma uuringutele tuginevalt ning vastavalt ettevalmistatud äriplaanile valmis puidurafineerimistehast Eestisse rajama käesolevas lõigus ja EST-FORi taotluses kirjeldatud asukohta...//... Planeeringuala laiendamine Pärnu, Jõgeva ja Põlva maakonda ei ole vajalik ega põhjendatud.“.

2. mail 2017. a avaldas Tartu Maavalitsus arvamust Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu kohta (kiri nr 2-1/1028-2). Kirjast ei nähtunud soovi tehase rajamiseks vajaliku planeeringu koostamisele mitte asuda.

Tartu linn, Tartu vald jt Tartu maakonna kohaliku omavalitsuse üksused ei avaldanud eelnõu kohta arvamust.

12. mail 2017. a algatas Vabariigi Valitsus korraldusega nr 141 „Puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“⁶ (VV korraldus) riigi eriplaneeringu. Kooskõlastamise ajal ning enne VV korralduse vastuvõtmist ei ilmnenu PlanS § 28 lõikes 2 toodud asjaolusid, mil riigi eriplaneeringut ja KSH-d ei algatata.

10. juulil 2017. a sõlmisid RaM ja Est-For riigi eriplaneeringu koostamise ja mõjude hindamise läbiviimise koostöökokkuleppe.⁷ Lepingu p 4.1.1 järgi kinnitab Est-For, et on teadlik sellest, et lepingu sõlmimine ei tekita õiguspärast ootust planeeringu sisu osas ega õiguspärast ootust, et planeering võetakse vastu või kehtestatakse sõltumata planeeringu menetlemise ajast ja kulutustest. Lepingu p 4.1.4 alusel võib planeeringu koostamise planeerimisseaduses sätestatud mõjuvatel põhjustel lõpetada. Lepingu p 4.3 järgi ei kuulu seadustest tulenevatel põhjustel planeeringu menetlemise peatamisest või lõpetamisest tulenevad võimalikud kahjud ning Est-For tehtud kulutused RaM poolt hüvitamisele. Lepingu p 2.2 kohaselt tasub Est-For planeeringu koostamise ja selleks vajalike uuringute tellimiseks vajalike teenuste eest. Tänapäevaks ei ole planeeringu koostamiseks ja selleks vajalike uuringute tellimiseks kulutusi tehtud (vt järgmine punkt).

17. augustil 2017. a avaldas Riigi Tugiteenuste Keskus riigihanke riigi eriplaneeringu koostamise ja KSH konsultandi leidmiseks ning riigi eriplaneeringuga seotud uuringute tegemiseks. Pooleliolevate vaidluste tõttu ei ole konsultandiga töövõtulepingut sõlmitud ja riigi eriplaneeringut sisuliselt koostama asutud.

18. oktoobril 2017. a esitas MTÜ Eesti Metsa Abiks Tallinna Halduskohtusse kaebuse tühistada VV korraldus; tühistada otsus, mille alusel sõlmiti Eesti Vabariigi ja OÜ EST-FOR Invest vahel planeerimismenetluse rahastamise leping, ning tunnistada planeerimismenetluse rahastamise leping kehtetuks; tühistada otsus, millega otsustati korraldada riigihanke nr 189554 „Puidurafineerimistehase riigi eriplaneeringu konsultandi, planeeringu mõjude hindamise ja teadaolevate uuringute teenuse tellimine Rahandusministeeriumile“ (haldusasi 3-17-1897).

21. septembril 2017. a tagastas Tallinna Halduskohus määrusega MTÜ Eesti Metsa Abiks kaebuse läbivaatamatult ja jättis esialgse õiguskaitse taotluse rahuldamata (haldusasi 3-17-1897).

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/akt/316052017005>

⁷ <http://dokumendiregister.rahandusministeerium.ee/?id=61866362>, tegemist ei ole HMS kohase halduslepinguga.

6. oktoobril 2017. a esitas MTÜ Eesti Metsa Abiks Tallinna Ringkonnakohtule määruskaebuse Tallinna Halduskohtu määruse tühistamiseks (haldusasi 3-17-1897).

18. oktoobril 2017. a esitas MTÜ Emajõe Kaitseks Tallinna Halduskohtule kaebuse VV korralduse õigusvastasuse tuvastamiseks ning selle alusel alatatud menetluses edasiste toimingute tegemise keelamiseks (haldusasi 3-17-2132).

19. oktoobril 2017. a tagastas Tallinna Halduskohus MTÜ Emajõe Kaitseks kaebuse läbivaatamatult ja jättis esialgse õiguskaitse taotluse rahuldamata (haldusasi 3-17-2132).

2. novembril 2017. a esitas MTÜ Emajõe Kaitseks määruskaebuse Tallinna Halduskohtu määruse tühistamiseks ning esialgse õiguskaitse taotluse rahuldamiseks (haldusasi 3-17-2132).

24. novembril 2017. a tegi Tallinna Ringkonnakohus määruse jätta MTÜ Eesti Metsa Abiks määruskaebus rahuldamata ning Tallinna Halduskohtu määruse muutmata (haldusasi 3-17-1897, jõustunud). 5. mai 2018. a tegi Tallinna Ringkonnakohus määruse jätta MTÜ Emajõe Kaitseks määruskaebuse rahuldamata ning Tallinna Halduskohtu määruse muutmata (haldusasi 3-17-2132, jõustumata).

17. novembril 2017. a moodustasid Tartu linnaosaseltsid seoses tehase kavandamisega algatusrühma Tartu puhta õhu ja vee kaitseks.⁸⁹

7. märtsil 2018. a andis Tartu apelli töörühm Tartu Linnavolikogu erakorralisel istungil Tartu linnapeale ja volikogu esimehele üle petitsiooni tehase vastu.¹⁰

7. märtsil 2018. a võttis Tartu Linnavolikogu vastu deklaratsiooni VV korraldusega alatatud riigi eriplaneeringu koostamise menetluse lõpetamiseks.¹¹ Deklaratsiooni poolt olid kõik istungil osalenud volikogu liikmed, ühtegi vastuhäält ei olnud.

9. märtsil 2018. a esitas Tartu Linnavolikogu Vabariigi Valitsusele avalduse VV korraldusega alatatud riigi eriplaneeringu lõpetamiseks (kiri nr 9-3.2/07241).¹²

19. märtsil 2018. a esitas Tartu Linnavalitsus Vabariigi Valitsusele taotluse VV korraldusega alatatud riigi eriplaneeringu koostamise lõpetamiseks (kiri nr 9-3.2/07241).¹³

28. märtsil 2018. a kogunes Tartumaa Omavalitsuste Liidu üldkoosolek ja otsustas toetada Tartu Linnavalitsuse taotlust VV korraldusega alatatud riigi eriplaneeringu lõpetamiseks. Tartumaa Omavalitsuste Liitu kuuluvad kõik VV korraldusega alatatud riigi eriplaneeringu planeeringuala Tartu maakonna kohaliku omavalitsuse üksused.

17. aprillil 2018. a teavitas riigihalduse minister Jaak Aab Tartu Linnavolikogu ja Tartu Linnavalitsust (kiri nr 15-1/2115-2), et Vabariigi Valitsus arutas nimetatute pöördumisi 5.

⁸ <https://www.tartu.ee/et/puidurafineerimistehas#Tartu-apell-ja-linnaosaseltside-algatusrühm>

⁹ <https://tartlane.ee/uudised/tartu-linnaosaseltside-algatus>

¹⁰ <https://tartuapell.voog.com/>

¹¹ <http://info.raad.tartu.ee/dhs.nsf/web/viited/gpunid/GF73552A7839CB325C225824A00234133>

¹² <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT00320242?open>

¹³ <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT003225E6?open>

aprillil 2018. a toimunud valitsuskabineti nõupidamisel. Valitsuskabineti nõupidamisel oldi seisukohal, et riigi eriplaneeringu menetlusega tuleb jätkata, sest planeeringu algamine on olnud õiguspärane.¹⁴

17. mail 2018. a esitas Tartu linn Tallinna Halduskohtule kaebuse kohustada Vabariigi Valitsust lõpetama VV korraldusega algatatud riigi eriplaneeringu koostamine ja KSH või kohustada Vabariigi Valitsust uuesti otsustama haldusakti andmist riigi eriplaneeringu koostamise ja KSH lõpetamiseks. Alternatiivina palus Tartu linn tuvastada VV korralduse õigusvastasus ning Vabariigi Valitsuse 5. aprilli 2018. a otsuse õigusvastasus (haldusasi 3-18-982, jõustumata). Tallinna Halduskohus tagastas Tartu linna kaebuse kaebeõiguse puudumise tõttu. Tallinna Ringkonnakohtus võttis Tartu linna määruskaebuse Tallinna Halduskohtu 13. juuni 2018. a määruse peale 23. juulil 2018. a menetlusse. Kohus lahendab küsimuse, kui Vabariigi Valitsus on riigi eriplaneeringu lõpetamise küsimuses motiveeritud otsuse teatavaks teinud.

Mais ja juunis toimusid Tartu maakonnas meeleavaldused kavandatava tehase vastu.

20. juunil 2018. a esitas MTÜ Emajõe Kaitseks Riigikohtule määruskaebuse Tallinna Ringkonnakohtu määruse peale. Riigikohus võttis 16. augustil 2018. a MTÜ Emajõe Kaitseks määruskaebuse menetlusse.

21. juunil 2018. a arutas Vabariigi Valitsus valitsuskabineti nõupidamisel tehase püstitamiseks vajaliku riigi eriplaneeringuga seonduvat. Arutelu tulemusel andis Vabariigi Valitsus RaMile ülesande alustada riigi eriplaneeringu koostamise ja planeeringu KSH lõpetamise menetlust.

22. juunil 2018. a toimunud kohtumisel teavitas RaM Est-Fori VV korraldusega algatatud riigi eriplaneeringu koostamise ja selle KSH lõpetamise menetlusega alustamisest.

3. juulil 2018. a edastas Tartu Vallavolikogu RaMile enda 28. juuni 2018. a otsuse nr 40 „Võimaliku asukohana Tartu valda puidurafineerimistehase (tselluloositehase) rajamisega mittenõustumine“.¹⁵

Eelnõu punktis 2 esitatakse õiguslik alus, mille kohaselt VV korraldusega algatatud riigi eriplaneering lõpetatakse. Puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu koostamine ja KSH lõpetatakse PlanS § 29 lõike 1 alusel ülekaalukal avalikul huvil põhineval põhjusel.

Eelnõu punktis 3 esitatakse kaalutlused, mis tehti otsusele jõudmiseks.

Eelnõu punktis 4 otsustatakse PlanS § 29 lõike 1 alusel ülekaalukal avalikul huvil põhineval põhjusel lõpetada Vabariigi Valitsuse 12. mai 2017. a korraldusega nr 141 „Puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algamine“ algatatud riigi eriplaneeringu koostamine ja KSH.

¹⁴ <http://adr.rik.ee/ram/dokument/5693381>

¹⁵ <http://adr.rik.ee/ram/dokument/5858202>

Lisaks Riigi Teataja veebilehele saab tehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks riigi eriplaneeringu ja KSH lõpetamise korraldusega tutvuda RaM veebilehel.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõus ei kasutata uusi ega võõrsõnalisi termineid, mida õigusaktides ei ole varem kasutatud.

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

6. KORRALDUSE MÕJUD

Korraldusega lõpetatakse tehase rajamiseks vajaliku planeeringu koostamine ja KSH. Planeeringu koostamise lõpetamisega ei kaasne otseseid mõjusid riigi julgeolekule ja välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

5. KORRALDUSE TÄITMISEGA SEOTUD TEGEVUSED JA VAJALIKUD KULUD

5.1. Korralduse avalikustamine

Tehase ja selle toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks riigi eriplaneeringu ja KSH lõpetamisest ning selle põhjustest teavitatakse 30 päeva jooksul lõpetamisest arvates ühes üleriigilise levikuga ajalehes ja 14 päeva jooksul lõpetamisest arvates Ametlikes Teadaannetes ning RaM veebilehel.

Lisaks teavitatakse riigi eriplaneeringu ja KSH lõpetamisest ja selle põhjustest 30 päeva jooksul lõpetamisest arvates kirjalikult ministeeriume ja teisi valitsusasutusi, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi eriplaneering käsitles, Riigikogu, planeeringuala kohalikke omavalitsusi, isikuid, kelle õigusi planeering oleks puudutanud, isikuid, kes avaldasid soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud, samuti isikuid ja asutusi, kellel võis olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või riigi eriplaneeringu elluviimise vastu, sh valitsusväliseid keskkonnaorganisatsioone neid ühendava organisatsiooni kaudu.

5.2. Korralduse täitmisega seotud kulud

Korralduse täitmisega kaasnevad kulud riigieelarvele. RaM-il kui planeeringu koostamise korraldajal tuleb kanda riigi eriplaneeringu koostamise ja KSH lõpetamisest ning selle põhjustest teavitamisega seotud kulud (nt ajaleheteavitused ca 2000 eurot). Samuti tuleb RaM-il kanda võimalike kohtuvaidlustega seotud kulud, mille suurus on prognoosimatu. Lisaks on korraldus halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras vaidlustatav.

6. KORRALDUSE JÕUSTUMINE

Korraldus jõustub üldises korras.

7. KORRALDUSE EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks ja vastuväidete esitamiseks OÜ-le Est-For Invest, Viljandi vallale, Tartu linnale, Tartu vallale, Elva vallale, Kambja vallale, Kastre vallale, Luunja vallale ja Peipsiääre vallale.

Korraldust on võimalik vaidlustada halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul korralduse Riigi Teatajas avaldamise päevast arvates.